

Вікторія КОРНІЄНКО

доктор психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ НАВІЮВАНOSTІ ОСІБ МОЛОДОГО ВІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даному етапі розвитку наукових знань питанням навіюваності приділяється велика увага. Так, навіюваність вивчається в контексті досліджень адаптивної й дезадаптивної активності особистості (Є. І. Вахромов, О. І. Захаров, С.Д. Максименко); інформаційної безпеки особистості (Г. В. Грачов, Л. П. Гримак); як механізм соціалізації та саморегуляції особистості (В. С. Лобзін, Г.М. Андреева, Є. І. Волков, Г. А. Амінів, Г. В. Грачов, Г. С. Джоуетт, В. О'Доннел, Д. Маркс, Г. Г. Почепцов, В. Ф. Прокоф'єв, В. П. Шейнов, Е. Шостром, Р. Чалдіні О. С. Ромен) та інші.

На думку таких науковців, як Лобзін В. С., Жарков Ю.М., Компанцева Л.Ф., Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М., Скулиш Е.Д., механізм процесу навіювання полягає в передачі інформації, заснованої на її некритичному сприйнятті та викликає особливий психічний стан, який не потребує доказів і логіки. Результатом навіювання є прийняття переданої інформації, що несе різну емоційну забарвленість [6,11]. Аналіз наукових джерел вказує, що до навіювання більш схильні особи, які знаходяться в стані морального, емоційного або фізичного стомлення [2, 5, 6, 11]. Про підвищену вразливість молоді теж говорять дослідники С. Литвинов, В.І.Луговий, О.Ф.Мельников, А.М.Михненко, Т.В.Мотренко, Н.Р.Нижник, О.Ю.Оболенський, які наголошують, що навіювання такої категорії реципієнтів формує сугестивність. Численні наукові дослідження щодо сугестивності студентів говорять про те, що цей феномен обумовлений знаходженням цієї категорії молодих людей в процесі адаптації до нової для себе соціальної ситуації [5]. Труднощі, які постають перед студентами, формують невпевненість в собі, тривожність, фрустрацію та інші негативні емоційні стани, що свідчать про зниження рівня захищеності і здатності особистості до розвитку, тобто про порушення її психологічних безпекових бар'єрів. В результаті такого факту студенти дуже швидко втрачають інтерес до активної роботи над собою.

На актуальність і важливість сфери навіюваних явищ вказували багато видатних дослідників, таких як З. Фрейд, що вбачав у процесі навіювання – «початковий і непереборний феномен, фундаментальний факт психічного

життя людини».

Рядом дослідників (Сідун О.Ю., Манілов І.Ф., Саннікова О.П. та інші) було визначено взаємозв'язок між сугестивністю особистості і типом вищої нервової діяльності, який полягав у тому, що сугестивність була більш високою у людей зі слабким і художнім типом вищої нервової діяльності, а меншою – у людей з сильним, збудливим і розумовим типом [6,7].

На основі аналізу наукових досліджень ми дійшли думки, що існують певні індивідуально-психологічні особливості навіюваності, а саме: особам з високим рівнем схильності до навіювання притаманні високі показники рівня тривожності та фрустрації, а особам з високим рівнем суб'єктивного контролю притаманний високий рівень домінантності [6,8,11].

Отримані результати емпіричного дослідження підтверджують теоретичні та емпіричні дані про те, що навіюваність може розглядатися не лише як зворотна сторона (тобто результат) впливу зовнішніх факторів, але і як характеристика особистості, яка дуже залежить від зовнішнього психічного впливу.

На основі вищезазначеного можна висунути гіпотезу про те, що високий рівень усвідомленого суб'єктивного контролю може виступати особистісною детермінантною критичного сприйняття інформації, адже особистість з високим рівнем суб'єктивного контролю сприймає події навколишнього середовища як контрольовані нею самою.

Тому проблема, яку ми вивчаємо, має досить високу актуальність на даний час, бо до навіюваності, за інформацією наукових теоретичних джерел, більш схильна саме молодь, адже до неї зараз надходить великий потік інформації з мас-медіа та мережі Інтернет. У даній роботі дослідження навіюваності спрямоване на вивчення індивідуальних відмінностей між людьми, які по-різному реагують на зовнішні чинники, в різному ступені відчують на собі вплив навіюваності, яка залежать від індивідуально-типологічних факторів.

Визначено, що наслідками впливу пропаганди з різних зовнішніх мереж, є підвищений рівень напруженості людини, зниження працездатності її психічних процесів та можливість психоемоційних розладів. Підґрунтям до цього є: низький рівень самооцінки, деяка інфантильність та конформність особистості.

Була підтверджена нами гіпотеза про те, що чим вищим є рівень суб'єктивного контролю, тим нижчий рівень схильності до навіюваності. Низький же рівень домінантності, що виражається у нерішучості, слабкій волі, боязкості і несміливості, може виступати як один із характерологічних особливостей, пов'язаних із навіюваністю. Щодо іншої гіпотези дослідження, яка полягала у тому, що високий рівень суб'єктивного контролю пов'язаний із низьким рівнем фрустрації, тривоги та агресії, підтверджена не була. Поставлену мету було досягнуто. Проведене дослідження відкриває ще низку аспектів для подальшого уточнення особистісних чинників схильності до навіюваності.

1. Гуменюк Л. Й. Інтернет-адикція молоді у соціальному вимірі / Л. Й. Гуменюк // Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. – 2013. – Т. 18, вип. 2(1). – С. 217–225.
2. Дем'яненко Т.В. Особливості сугестивності соціально дезадаптованих підлітків / І.Ф. Манілов, Т.В. Дем'яненко // Проблеми загальної та педагогічної психології : Зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України/ За ред. С.Д. Максименка. Т.ХІ, част.3. – К., 2009. – с.220-228.
3. Завацька Н.Є. Особливості особистісної диференціації узалежненої поведінки підлітків та її корекція [Текст] : автореф. дис...канд. псих. наук : 19.00.07 / Завацька Наталія Євгенівна ; Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2002. – 20 с.
4. Засекін А. А. Віртуальне спілкування як чинник особистісних змін студентської молоді: автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / А. А. Засекін; Київський ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2012. – 20 с.
5. Максимова Н.Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посібник / Н.Ю. Максимова. – К. : Либідь, 2011. – 520 с.
6. Манілов І.Ф. Сугестивність: деякі зауваження до дефініції [Текст] / І.Ф. Манілов // Проблеми загальної та педагогічної психології : Зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К. : Любіть Україну, 1999. – Т. 1. – Ч. 1. – С. 47 -49.
7. Матвійчук О.С. Психокорекційний тренінг як засіб профілактики девіантної поведінки підлітків [Текст] / О.С. Матвійчук // Практична психологія та соціальна робота. –1998. – № 1. – С. 20 – 23.
8. Найдьонова Л. А. Кібер-булінг підлітків (віртуальний терор) як новітній феномен інформаційної доби : теоретико-методичні засади подолання і профілактики / Л. А. Найдьонова // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. –№ 8. – С. 10–18.
9. Пов'якель Н.І. Арттерапевтичні психотехнології у розвитку творчого потенціалу саморегуляції особистості // Практична психологія в системі вищої освіти: колективна монографія: [за ред. професора Н.І. Пов'якель] / Н. І. Пов'якель – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – С. 293-300.
10. Сасько О. О. Психолого-педагогічні умови розвитку соціального інтелекту у студентів, схильних до адитивної поведінки : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / О. О. Сасько ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2010. – 20 с.
11. Сідун О. Ю. Психологічні детермінанти сугестивності в юнацькому віці /О. Ю. Сідун // Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія/ За ред. С. Д. Максименка, М. В. Папучі. - Київ-Ніжин: Видавництво НДУ; ДС «Міланік», 2007. - Том 10, вип.1. С. 109-111.